

Skjøtselsplan for slåttemark i Freimedalen, Bygland kommune, Aust-Agder fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

Foto: Toralf Tysse

TITTEL:
Skjøtselsplan for slåtte­mark i Freimedalen, Bygland kommune, Aust-Agder fylke
FORFATTER(E):
Toralf Tysse

DATO:	RAPPORT NR./	PROSJEKTNR:	SAKSNR.
12.07.2019	691/2019	2400	
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER:	ANTALL VEDLEGG:
978-82-8262-689-7	1891-5450	18 + vedlegg	3

OPPDAGSGIVER:	KONTAKTPERSON:
Fylkesmannen i Agder	Elisabeth Kaddan

SAMMENDRAG: Naturtypen slåtte­mark er kritisk trua ifølge Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken 2018), og ble i 2011 utvalgt naturtype (UN) med en viss beskyttelse gjennom lov om Naturmangfold. På oppdrag for Fylkesmannen i Agder fikk Ecofact, i 2018 i oppdrag å utarbeide en skjøtselsplan for slåtte­marka i Freimedalen, Bygland kommune. Lokaliteten ble nykartlagt i 2018, etter at grunneier Knut G. Austad har gjenopptatt den tradisjonelle slåtten av lokaliteten. Etter dagens oppdaterte krav for verdisetting av viktig naturtype slåtte­mark (Faktaark for slåtte­mark, Svalheim 2014, revidert 2018), blir lokaliteten vektet til B, viktig. Lokaliteten oppnår lav vekt på typevariasjon og landskapsøkologi, middels vekt på artsmangfold og størrelse, og høy vekt på påvirkning og tilstand. Skjøtselsplanen er utarbeidet med grunnlag i feltarbeidet og diverse kontakt med grunneier. Lokaliteten bør slås en gang årlig, og dette bør skje etter at solblommen har avblomstret, dvs. på ettersommeren.

FYLKE:	Aust-Agder
KOMMUNE:	Bygland kommune
STED/LOKALITET:	Freimedalen
GÅRD/BRUK	Gnr 13/bnr 8

GODKJENT FYLKESMANNEN I AGDER, 4.7.2019 NAVN	SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV: TORALF TYSSE <i>Toralf Tysse</i> NAVN

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for slåttemark i Freimedalen i Bygland kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Agder v/Elisabeth Kaddan. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark på Sørlandet. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Sørlandet utarbeidet av Bolette Bele, Ellen Svalheim og Ann Norderhaug, NIBIO.

Takk til grunneier Knut G. Austad for hyggelig innstilling og hjelpsomme innspill.

Sandnes, 28.6.2019

Toralf Tysse

Toralf Tysse
Senior miljørådgiver
Mobil: 90747052

Ecofact, www.ecofact.no

Innhold

Forord	3
1 Slåttemark på Sørlandet	5
2 Skjøtselsplan for slåttemark i Freimedalen, Bygland kommune	8
2.1 Innledning	8
2.1.1 Stedsinformasjon	8
2.1.2 Slåttemarka	9
2.2 Hensyn og prioriteringer	10
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
2.4 Artsmangfold	11
2.5 Mål for verdifull slåttemark	12
2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)	13
2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	13
2.7.1 Slått	13
2.7.2 Beiting	14
2.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	14
2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen	15
2.9 Bilder fra lokaliteten	15
Vedlegg	19
Vedlegg 1: Artsliste	19
Vedlegg 2: Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase	20
Vedlegg 3: Tiltakslogg, grunneiers notater	22
Vedlegg 4: Overvåkning: Telling av solblom	24

1 Slåttemark på Sørlandet

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflaterydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike) og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene på Agder varierer med bl.a. avstanden til kysten, høyde over havet og jordsmonn. Etter fuktighetsforholdene i marka, skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

Indre Agder har mange magre enger på grunnlendt mark og fattig grunnfjellsberggrunn. Med god hevd kan likevel fattig mark opptre relativt arts- og fargerik.

Tørrengene i skogsbygdene og dalstrøkene på Agder er de tradisjonelle «blomsterengene» med ryllik, blåklokke, gulaks, engkvein, prestekrage, smalkjempe, engfiol, firkantperikum, tiriltunge, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst, og mer spredt med katterfot og engnellik. På mer næringsrik mark vokser flekkgrisøre, engtjæreblom og prikkperikum. På tørr mark i kyststrøkene vokser i tillegg kystgrisøre, bergmynte, rundskolm, gulmaure og blåmunke.

Figur 1.1. T.v.; tørr til frisk eng fra Landsverk i Gjerstad med prestekrage, blåklokke, engtjæreblom, føllblom, smalkjempe, hvitkløver, småsyre, tveskjeggveronika, engkvein, gulaks m.fl. T.h. tørreng fra Kjevik ved Kristiansand med mye prikkperikum og blåmunke bl.a. Begge foto ES.

I fattig *friskeng* (litt fuktigere eng) finnes på Agder gjerne finnskjegg, blåtopp, jonsokkoll, småengkall, bakkefrytle, ryllik, blåklokke, rødknapp, blåknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, føllblom, engsoleie, øyentrøst, stormaure, tveskjeggveronika og legeveronika. Spredt kan også mindre vanlige arter som nattfiol, harerug, hvitkurle og solblom dukke opp. Hvitkurle og solblom står på den norske rødlista for arter (2015).

Agder, og spesielt øvre Setesdal, er et kjerneområde for solblom i Norge. På frisk mark med rikere berggrunn eller på mark som tilføres rikt sigevann, kan det i tillegg vokse arter som rødsveve, skogstorkenebb, søstermarihand, brudespore, marinøkkel og storblåfjær. Ved kysten kan man finne kystmaure, marigras og jordnøtt (Aust-Agder), og i fjellet vokser hvitkurle, grønnkurle, svarttopp, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er trua arter i Norge i dag.

Figur 1.2. Planter en kan finne i slåttemarkene på Agder; f.v. rødknapp, harerug, tirilltunge og engnellik. Engnellik er relativt sjelden å finne. Alle foto ES.

I de fuktigste områdene vokser gjerne arter som: hvitbladtistel, enghumleblom, krypsoleie og hanekam.

Figur 1.3. Fuktig slåttemark med mye hanekam og duskstarr på Sandøya i Tvedestrand. Foto ES.

Mange gamle slåttemarker brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarker har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarker holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og

konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtselsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene på Agder finnes i Bondens kulturmarksflora for Sørlandet (Bele, Svalheim & Norderhaug 2011). Mye av denne teksten om slåttemark på Sørlandet er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for slåttemark i Freimedalen, Bygland kommune

GRUNNEIER: Knut G. Austad		ANSVAR SKJØTSEL: Knut G. Austad		LOKALITETSVERDI I NATURBASE: B
DATO UTARBEIDING AV 1. SKJØTSELSPLAN: 28.6.2019 DATO REVIDERING:			DATO BEFARING (1. SKJ.PL.): 24.7.2018 DATO BEFARING (REVIDERING):	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): Feltarbeid 24.4.2017, som ble gjennomført sammen med grunneier. Telefonisk kontakt før befaringen, og kontakt gjennom mail og telefon etter befaringen.				
1. SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Toralf Tysse REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :				FIRMA: Ecofact, sørvest
UTM SONE LOKALITET(ER): EU89 UTM33 Norgeskart	NORD: 6560070	ØST: 81284		GNR./BNR.: 13/8
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Vel 0,9 daa (ikke registrert i Naturbasen) AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING):		DEL AV VERNEOMRÅDE: Nei HVILKET VERN:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Nei

2.1 Innledning

2.1.1 Stedsinformasjon

Lokaliteten Freimedalen ligger i Bygland kommune, vel 16 km NNV for kommunesenteret Bygland og ca. 2 km øst for elva Otra i hoveddalføret Setesdalen. Teigen ligger like ved anleggsveien som går til Hovatnet. Figur 2.1 viser den geografiske beliggenheten av teigen i en liten målestokk.

Freimedalen er en overveiende skogkledd dal, men med en del myr i dalbunnen. Like ved disse myrene ligger det en større, veldrenert moreneflate der den aktuelle slåtteteigen er lokalisert.

Berggrunnen i området består av granittisk gneis. Dette er en næringsfattig bergart som ikke gir grunnlag for en rik vegetasjon. Løsmassedekket på lokaliteten er meget tynt eller fraværende (NGU 2019). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 1998).

Figur 2.1. Geografisk beliggenhet av lokaliteten Freimedalen.

2.1.2 Slåttemarka

Lokaliteten Freimedalen er en gammel støl som kan spores tilbake til 1700-tallet. Det står to bygninger i dag, en ombyggt stølsbygning og en høyløe som ble satt opp i 2003, etter at den gamle bua ble revet ned i 1967 (Knut G. Austad, pers. medd.).

I tilknytning til stølen i Freimedalen ligger det gamle slåttemarker. Den aktuelle slåtteteigen som omfattes av skjøtelsplanen var noe gjengrodd da grunneier gjenopptok slåtten i 2013. Det hadde da ikke vært tradisjonell slått på lokaliteten siden rundt 1945. Lokaliteten har imidlertid vært beitet fritt (uten inngjerding) i sommerhalvåret i mange tiår, og enda har derfor blitt holdt åpent (Knut G. Austad, pers. medd.).

Lokaliteten ligger i dalbunnen i Freimedalen, på en flat moreneavsetning like ved et myrområde. Teigen er på vel 0,9 dekar (inkludert bygninger), og er i stor grad avgrenset mot myr og fuktigere mark i sektoren sørvest – vest – nord. Lokaliteten grenser ellers til vei og noe skog mot andre himmelretninger. Figur 2.2 viser avgrensningen av den aktuelle slåtteteigen.

Figur 2.2. Avgrensning av lokaliteten i Freimedalen.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Det legges til grunn at grunneier har interesse, kapasitet og utstyr til å komme over slåttemarka en gang årlig.

I kanten av slåttemarka er det en avgrenset bestand av den rødlistede arten solblom (VU/sårbar). Det må tas spesielt hensyn til denne forekomsten under skjøtsel av lokaliteten. Dette betyr at forekomsten ikke må slås før plantene har frøsatt seg, og det bør ikke beites på lokaliteten før etter at slåttene er gjennomført. Alternativt kan plantene gjerdes inne før det blir slått dersom det legges opp til vår- og sommerbeite her. Det anbefales imidlertid høstbeite på lokaliteten. Videre anbefales det å ta ned trær i nærheten av populasjonen, for å få bedre lystilgang.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Slåttemarkene i Freimedalen var sist slått rundt 1945, før grunneier gjenopptok slåttene i 2013. Stølen ligger så nær hovedbruket på Austad, at de kjørte hjem høyet før nyttår dersom det var behov for det (Knut g. Austad, pers, medd.)

Slåttemarka i Freimedalen har siden 2013 vært slått på ettersommeren med tradisjonelle metoder. Det har også vært beite i sommerhalvåret på lokaliteten i denne perioden, en beitepraksis som har vart i flere tiår.

2.4 Artsmangfold

Det er tidligere ikke utarbeidet skjøtselsplan eller gjort registreringer av artsmangfoldet på lokaliteten. På nettstedet Artskart <https://artskart.artsdatabanken.no> har grunneier lagt inn en registrering av solblom den 4.7.2012 på den aktuelle lokaliteten. Det er benyttet GPS, med et avvik på 5 meter. Dette er eneste funn av karplanter som er lagt inn på lokaliteten i Artskart.

Under feltarbeidet den 24.7 ble karplanter systematisk registrert under gjennomgangen av området, mens lav og moser ble håndtert mer overflatisk. Teigen hadde på dette tidspunkt heldekkende vegetasjon i feltsjiktet, dersom man ser bort fra bygningene. Slåtteteigen er åpen, omtrent uten busksjikt, men med noen få trær innenfor området.

Med unntak av en bra forekomst av den rødlistede arten solblom (VU), ble det ikke registrert noen regionalt eller lokalt sjeldne arter på lokaliteten. Artsmangfoldet omfattet kun vanlig forekommende arter, og gjenspeiler i stor grad en triviell engflora for distriktet.

Totalt 28 arter ble registrert på lokaliteten under feltarbeidet. Gress dominerte stort på lokaliteten, med mengdearter som finnskjegg, gulaks og rødsvingel. I tillegg var harestart, tepperot og trådsiv mengdearter. Solblom ble registrert med ca. 60-70 planter i et begrenset område. Det var vanskelig å telle plantene, da det ikke var noen av dem i blomst. Følgende 6 KST-arter for seminaturlig eng ble registrert: Tepperot, solblom, blåklomme, blåknapp, finnskjegg og gulaks. I vedlegg 1 gis en fullstendig oversikt over alle de arter som ble registrert på lokaliteten.

Artsutvalget av karplanter på lokaliteten vitner om en kalkfattig slåttemark, med begrenset innslag av næring. Lokaliteten føres til NIN-kategori *seminaturlig eng*, underkategori T32-C-2 *Kalkfattig eng med klart hevdpreg*.

Våren og sommeren i 2018 var ellers svært varm og fattig på nedbør, noe som nok har påvirket vegetasjonen på lokaliteten sommeren 2018. Vegetasjonen var overveiende dårlig utviklet og noe tørkepreget, med få planter registrert i blomst. Innslaget av fuktighet i jordsmonnet har imidlertid vært såpass bra at vegetasjon ikke bare preget av å være skadet. Det er likevel sannsynlig at det registrerte artsutvalget og dominerende arter ikke gjenspeiler et normalår. Det er vanlig at fuktighetskrevede arter, som flere orkidearter, ikke blomstrer i like stor grad under tørre som fuktige år (egne erfaringer).

Verdi

Etter dagens oppdaterte krav for verdisetting av viktig naturtype slåttemark (Faktaark for slåttemark, Svalheim 2014, revidert 2018), blir lokaliteten vektet til **B, viktig**. Lokaliteten oppnår lav vekt på typevariasjon og landskapsøkologi, middels vekt på artsmangfold og størrelse, samt høy vekt på tilstand og påvirkning.

Lokaliteten oppnår middels vekt på *artsmangfold* med grunnlag i forekomst av en rødlistet art i kategorien sårbar (VU).

Vedrørende *tilstand* og *påvirkning*, så er det lagt til grunn at den tradisjonelle slåttene er gjenopptatt av grunneier de siste årene.

Når det gjelder *landskapsøkologi*, så er det ingen kjente verdifulle kulturmarker innenfor 5 km fra lokaliteten, men det er et variert kulturlandskap i hoveddalen innenfor denne avstanden. Mellom lokaliteten i Freimedalen og hoveddalen er det ingen naturlige spredningskorridorer for kulturplanter. Lokaliteten får uansett ikke høyst lav vekt på landskapsøkologi.

2.5 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):

Holde slåtteenga åpen og i hevd med tradisjonell, sein slått, og fjerning av graset slik at slåttemarksarter øker og problemarter reduseres.

Det bør fjernes nærstående trær som skygger for forekomsten av solblom, og det bør unngås beite for slått der arten vokser

Det ligger an til å utvide slåttemarkslokaliteten, ved å gjenoppta slått i et større område. Dette vil kunne øke verdien av lokaliteten.

TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:

Det er et mål at forekomsten av solblom ikke skal bli redusert. Derimot skal det tilrettelegges for at arten skal få bedre vilkår i slåttemarka, og forhåpentligvis øke i antall.

Figur 2.3. Ombygd stølsbygning og slåttemark i Freimedalen.

2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Eksisterende avgrensning: Rydde oppslag av trær og busker innenfor området. Ryddesag, greinkutter.	Årlig		Trær hogges utenfor vekstsesongen

Felleskjøpet i Rogaland Agder har i samarbeid med Fylkesmannen i Rogaland, landbruksavdelingen utgitt et veiledningshefte, Problemugras i eng og beite (Frøvik og Lyshol. Heftet er tilgjengelig på Gjesdal kommune: <https://www.gjesdal.kommune.no/aktuelt/problem-med-ugras-i-eng-og-beite.518806.aspx>).

2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.7.1 Slått

Generelt for skjøtselsslått: (for forklaring se veiledningshefte for slått):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Gresset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med senn kan og benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller bløt husdyrgjødsel (se veileder).

Spesielt om skjøtselsslått for lokaliteten:

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Eksisterende avgrensning: Sein slått etter at engplantene, og spesielt solblom , har avblomstret og utviklet frø, dvs. etter 1. august. Slåtten bør tørke på bakken 2-3 dager og vendes et 1-2 ganger, før det fjernes. Slåtten kan utføres med slå, eventuelt kantklipper med skjæreblad på et så lite areal, Beiting av sau bør ikke forekomme vår og sommer.	2019, årlig	0,9 daa	Etter 1. august, el. etter at engartene har satt frø

2.7.2 Beiting

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønngjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåttan seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere igang)
- Unngå tilleggsfôring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblostringende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

Spesielt om beiting for lokaliteten:

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Eksisterende avgrensning: Beite på seinsommeren og høsten etter at lokaliteten er slått, pga. solblom . Hindre beiting av sau og storfe vår og sommer.	2019, årlig	0,9 daa	Etter 1. august, el. etter at engartene har satt frø

2.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Hogst av furu som vokser ved solblomlokaliteten, eventuelt fjerning av flere greiner som skygger for solinnstråling til forekomsten. Fjerning av nærliggende trær som bidrar til utskygging av solblom.	2020		Vinter
Telling av blomsterstengler hos solblom	Årlig	Punkt	Juni-juli

Resultater kan skrives inn i tabellen i vedlegg 3 eller 4.

2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2023
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Antall blomsterstengler solblom bør telles hvert år for å sikre fortsatt forekomst og at skjøtsel bidrar til formålet.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Knut G. Austad

2.9 Bilder fra lokaliteten

Freimedalen

Forsidefoto: Stølsbygningen og tilgrensende slåttemark

Figur 2.4. Fra nordsiden av stølsbygningen, sett ut mot myrene i Freimdalen.

Figur 2.5. Området der solblom vokser. Rosetter fremgår sentralt i bildet.

Figur 2.6. Solblom vokser like til høyre for furustammen, sett fra stølsbygningen.

Figur 2.7. Bladrosetter av solblom

Figur 2.8. Høybua sett fra området ved stølsbygningen.

Figur 2.9. Finnskjegg preger vegetasjonsbildet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Artsliste

Artsliste for 24.7.2018. Arter markert med fet skrift er tyngdepunktarter i seminaturalig eng, mens arter i kursiv (norsk navn) var mengdearter på lokaliteten

Norsk navn	Latinsk	År registrert	År rekartlagt	Artskart år
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>	2018		
Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>	2018		
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>	2018		
Blåtopp	<i>Molinia caerulea</i>	2018		
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	2018		
Blåknapp	<i>Succisa pratensis</i>	2018		
Engfrytle	<i>Luzula multiflora</i>	2018		
<i>Engkvein</i>	<i>Agrostis capillaris</i>	2018		
Englodnegras	<i>Holcus lanatus</i>	2018		
Engrapp	<i>Poa pratensis</i>	2018		
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>	2018		
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>	2018		
Furu	<i>Pinus sylvestris</i>	2018		
Gråstarr	<i>Carex canescens</i>	2018		
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	2018		
<i>Harestarr</i>	<i>Carex ovalis</i>	2018		
<i>Rødsvingel</i>	<i>Festuca rubra</i>	2018		
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>	2018		
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	2018		
Skogstjerne	<i>Lysimachia europaea</i>	2018		
Slirestarr	<i>Carex vaginata</i>	2018		
Slåttestarr	<i>Carex nigra</i>	2018		
Smyle	<i>Deschampsia flexuosa</i>	2018		
Solblom	<i>Arnica montana</i>	2018		
Stormarimjelle	<i>Melampyrum pratense</i>	2018		
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>	2018		
<i>Trådsiv</i>	<i>Juncus filiformis</i>	2018		
Tyttebær	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	2018		

Vedlegg 2: Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Nedenfor følger utfylt faktaark for lokaliteten, som tidligere ikke er registrert som naturtype. Verdbegrunnelsen er basert på siste faktaark for slåttemark (Faktaark for slåttemark, Svalheim 2014, revidert 2018).

Naturtypelokalitet							
*Navn på lokaliteten Freimedalen				*Kommune Bygland		*Områdenr.	
ID i Naturbase		*Registrert i felt Toralf Tysse				*Dato: 24.7.2018	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Naturbase: Artskart:						1. Skjøtselsavtale: 2. Skjøtselsavtale: Inngått år: 2019 Utløper år:	
*Hovednaturtype: Seminaturalig eng T32 Kartleggingsenheter: Kalkfattig eng med klart hevdpreg, T32-C2, 100%						Beskrivelsesvariabel: Slåttemarkpreg	
*Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Figur 2.2 viser avgrensingen av lokaliteten, mens figur 2.3 – 2.9 viser bilder fra lokaliteten. Bilder tatt 24.7.2018.					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Kommentar	
< 5 m		God	x	Slått	x	Torvtekt	Lokaliteten er en gammel slåttemark som gikk ut av hevd før krigen. Grunneier Knut B. Austad har ryddet lokaliteten, og gjenopptatt tradisjonell slått området fom 2013. Lokaliteten er beitet av småfe i sommerhalvåret, men da som et mindre, ikke ingjerdet areal i et ekstensivt sauebeite.
5 - 20 m	x	Svak		Beite	x	Brenning	
20 - 50 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
50-100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
> 100 m		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDEBESKRIVELSE							
INNLEDNING Lokaliteten er tidligere ikke registrert i Naturbasen. I forbindelse med Ecofacts rammeavtale med Fylkesmannen i Aust-Agder/Agder om skjøtselsplaner i viktige seminaturalige naturtyper, ble lokaliteten undersøkt i felt den 24.7.2018. Dette faktaarket er basert på nytt faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014, revidert 2018). Det er utarbeidet en skjøtselsplan for lokaliteten. Beskrivelsene er utført av Toralf Tysse i juni 2019.							
BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG Lokaliteten inngår som en av flere gamle slåttesteiger på bruk 13/8 der det nå er gjenopptatt slått med tradisjonell metodikk. Den aktuelle teigen i Freimedalen ble i sin tid driftet med utgangspunkt i gårdsbosetningen ved Austad, der også hovedbruket for eiendommen ligger i dag. Lokaliteten ligger i tilknytning til Freimedalen, en paralleldal like øst for hoveddalføret Setesdal. Freimdalen er en skogkledd liten dalgang med en del myr i den flate dalbunnen. Det går grusvei gjennom dalen inn til Hovatnet. Den aktuelle slåttesteigen ligger i tilknytning til en stølsbygning og en høybu. Den gamle stølsbygningen, fra slutten av 1700-tallet, ble noe ombygget på 1950-tallet. Høybua ble oppført som ny i 2003, etter at den gamle bua ble revet i 1967. Berggrunnen i området består av granittisk gneis. Dette er en næringsfattig bergart som ikke gir grunnlag for en rik vegetasjon. Løsmassedekket på lokaliteten er meget tynt eller fraværende (NGU 2019). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone (Moen 1998).							

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Lokaliteten oppfyller kriteriene til naturtypen slåttemark. Lokaliteten var inntil like etter krigen en av mange slåtteteiger i Bygland kommune. Enga ble drevet som slåtteteig for bruket Austad frem til ca. 1945, og har siden ligget brakk inntil grunneier i 2013 tok opp igjen slåttene av enga. Etter dette har det vært årlig slått på ettersommeren, med bruk av tradisjonelle metoder.

Slåttemarka er stort sett veldrenert, men med innslag av fuktige partier. Enga føres til uformingen T32-C-2 *Kalkfattig eng med klart hevdpreg* (etter NiN 2.0). Lokaliteten har ikke preg av gjødsling, og innslaget av nitrofile arter er meget begrenset. Gjennom årlig sauebeite tilføres enga likevel noe gjødsel.

Det ble ikke registrert arter som er kalkkrevende på lokaliteten, og få av artene som ble registrert her har også lite krav til næringssalter.

ARTSMANGFOLD

Artsmangfoldet av karplanter på lokaliteten er dominert av graminider, med rødsvingel, gulaks og engkvein blant de dominerende artene på lokaliteten. Andre mengdearter er tepperot, harestart og trådsiv. Ellers er der en liten populasjon av den rødlistede arten solblom (**VU**) innenfor et begrenset areal. Det er ikke registrert andre sjeldne arter i slåttemarka, verken regionalt eller lokalt sjeldne arter. Under feltarbeidet den 24/7 2018 ble det registrert totalt 27 arter karplanter. Det antas at det er flere arter knyttet til lokaliteten, men den ekstremt tørre våren og sommeren i 2018 hadde trolig påvirket det synlige arts mangfoldet ved lokaliteten. Totalt seks tyngdepunkter for seminaturlig eng ble registrert; Gulaks, finnskjepp, tepperot, solblom (VU), blåknapp og blåkløkke.

Se vedlagt skjøtelsesplan for fullstendig artsliste.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING

Området har vært holdt relativt åpent med beite siden tradisjonell slått opphørte rundt 1945. Grunneier gjenopptok slått med tradisjonell metodikk i 2013, og lokaliteten har siden vært slått årlig på ettersommeren. Tidspunktet for slåttene har vært ca. 10. august. I dag har enga et helt åpent preg, bortsett fra noen større enkelttrær i østre delen av området.

FREMMEDE ARTER

Ingen registrert i slåttemarka.

KULTURMINNER

Ingen automatisk fredede kulturminner er registrert på lokaliteten, men stølsområdet og bygningene her er registrert som et arkeologisk minne fra 1900-tallet (Riksantikvaren)

SKJØTSEL OG HENSYN

I skjøtelsesplanen for 2019 er det foreslått årlig slått på lokaliteten. Slåttemarka bør skjøttes med sein slått, etter at engplantene og solblommen har avblomstret, dvs. etter 1. august. Slåttene bør tørke på bakken 2-3 dager og vendes et 1-2 ganger, før det fjernes. Inngrep og gjødsling må unngås.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP

Lokaliteten inngår som en av flere spredt forekommende gamle slåtteteiger i dette ellers skogdominert landskapet.

VERDIBEGRUNNELSE

Etter dagens oppdaterte krav for verdisetting av viktig naturtype slåttemark (Faktaark for slåttemark, Svalheim 2014, revidert 2018), blir lokaliteten vektet til **B**, som er **middels viktig**. Lokaliteten oppnår lav vekt på typevariasjon og landskapsøkologi, middels vekt på arts mangfold og størrelse, samt høy vekt på tilstand og påvirkning.

Vedlegg 3: Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene. Ved å ha slike notater samlet, vil det være lettere å sammenstille erfaringene når planen skal revideres.

AREAL/ DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE mnd./ dato/uke	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

Vedlegg 4: Overvåkning: Telling av solblom

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR
Freimedalen	Solblom			
		24/7	Ca. 60-70	2018
				2019
				2020
				2021
				2022
				2023
				2024
				2025